

Dogtoro Seyidu Usmani Jalo wolola Bamako san 1936. A ye lakoli folo ke Kulukoro. O ko a nana Lise Tersaon na, min togo dara Asikiya Mohamadu. A ye dogtoro kalan damine Dakar, k'a laban Pari.

Farafin Jamanaw y'u yereta k'a to Dakar. A ye fen fila miiri o sababu la. A folo, ni mogo don na ko la tile gan fe, i k'a damine yini k'a don. A filanan Farafinna tun ye kuma jamana ye, Farajela ye sebenni jamana ye. O kama, ni Farajela doniya nana, i k'a bayelema Farafin kanw na, n'i b'a fe ka tigiya ke.

O la san 1960, 1961, a ye siginiw sugandi, ka bamanankan seben, kasoro ka jate ni doniya werew bayelema.

Ni gafe ni sebenna n'o miiriya kelen ye. A ye soro t'a damine na, a faamuli ka ngoya, jamanandenw ka se ko soro yiriwa cogo koro (Farafinna), ni kasa (min ye) ke ka yagon ta.

Dogtoro Seyidu Usman Jalo

SORO YIRIWA

éditions Jamana

Dessin couverture: Une usine textile, un champ de coton.

Maquette de la couverture: Modibo Sidibé

Editions: Jamana B.P: 2043 BAMAKO (Mali) Tél: 22.62.89

Dépôt légal: 4e Trimestre N° 88 Bibliothèque Nationale BAMAKO.

Copyright: 1988 EDITIONS JAMANA.

Tous droits de reproduction, de Traduction et d'Adaptation réservés pour tous pays.

Soro Yiriwali

Damine

San 1960, Afriki jamana caman y'u yere ta. U ka baara folo kera mun ye ? U y'a yini ka yereta ni sabati. O kaman, soro yiriwali kera u bolo waajibi ye.

Soro : Hadamaden mago be fen caman na i n'a fo : dumuni, fini, siyoro,... O be dow bolo, a te dow bolo. O kama, hadamaden be ni fen ninnu yini, k'u soro. Hadamaden be sene ke, wali a be dilali ke, wali a be jago ke, wali a be magoyebaara do ke, k'a mago ye.

Soro faranfasiya : Fen 'fila be soro la. Dilali ani Dunni. Sisan n'an ko soro, an kan be dilali ani dunni ma.

Dilali ni ye mun ye ?
Baara de don, o kera sene ye sa, wali bololabaara, wali masinnabaara, wali jago, wali magoyenibaara fen o fen.

Dunni ni ye mun ye ?
Hadamaden magoyeni de don a ka dumuni

Soro Yiriwali

ke, ka fini don, ka siyoro soro,...

Soro yiriwali : Mun de don ? Ka dilali caya ka teme korolen kan, ka dunni caya ka teme korolen kan janko hadamaden bee mago ka ye jamana kono hali n'a danna hadamaden waajibi magow ma i n'a fo dumuni, fini, siyoro,...

Mogo kelen be se ka fen dila, k'a dun. A ka c'a la, mogo kelen be fen dila, mogo were b'a dun. O kama, soro yiriwali be mogo caman de kun kan.

Sigiyogonya waajibiwalew : Ni hadamadenw jera ka sigi, waajibi u ka kuma yogon fe, waajibi u ka ben sariya do la (i n'a fo kari ye yemogo ye), waajibi u ka baara ke, waajibi u ka yogon deme. Nin fen naani mana dafa, dannaya be na hadamadenw ni yogon ce. Dannaya sigilen be donko, sariya, soro, ani yogondeme (hadamadenya sabatili) de kan.

Soro kunnayiniw : Hadamaden miiriya kera fen o fen ye, a kera yoro o yoro la, a kera tile o tile la, soro koye kunnayini da

Soro Yiriwali

madow b'a la. U file :

Soro kunnayini folo : An ko soro ye dilali ni dunni ye. An ko waajibimago be hadamaden bee la, k'a ta denyerenin na, ka se maakoro ma. Bee be dunni ke, bee te se ka baara ke, baara te se ka ke dugukolo yoro bee, baara te se ka san waati bee.

O kama danfara be dunni ani dilali la. An be se cogo di ka dunni lase bee ma, yoro bee, san waati bee, ni mogo damadow ka dilali ye, yoro damadow la, san waati damadow kono ? Nin danfara de ye soro kunnayini folo ye.

An ye jaabi fila ye nin kunnayini la.

- ka dilali ke, dilalikela yere ka dilalifen dun.

- ka dilali ke, dilalikela ka dilalifen jago.

Jago be na n'a danmakunnayini ye.

Jago kunnayini folo. Ni ye jago juba

Soro Yiriwali

ju laje, i b'a kolosi ko jago be ke dilalikelala fila de ce, dilalike bali sen t'a la. O kama, waajibi dilalikelala ka dilalike bali deme.

Dilalikebaliw ye joni ye ?

Denmisenniw, kalandenw ni degedenw, banabaatow, lojuratow, baarantanw, tate-nyereyew, ani maakorow. N'i ye dilalikebali ninnu laje, i b'a kolosi ko hadamaden bee de be palon-palon dilalikebali ni dilalikelala jekulu fila ni yagon ce. O la, i b'a don ko sigiyagonya be yagondeme waajibiya. Soro ni yagondeme te taa yagon ko cogo si la.

Wari ka taama kunnayini folo : Wari ye jago nogyalan ye. Nka wari be na ni kunnayini belebele ye. Wari, ni fosi t'a ka taama bali jamana kono, a b'i ton yoro damadow la, ka dese yoro caman werew la. O koro ye ko wari be faantan caya, ka baana dogoya. O kama, jago nogyali be yagondeme waajibiya baana kan.

Juru koye kunnayini folo : Yali jago nogyalan, n'o ye wari ye, be se ka ke jagofen ye wa ? I ka tono soro wari kan ?

Soro Yiriwali

Silamedina ko : Ayi !
Bi tile mogow ko : owo!

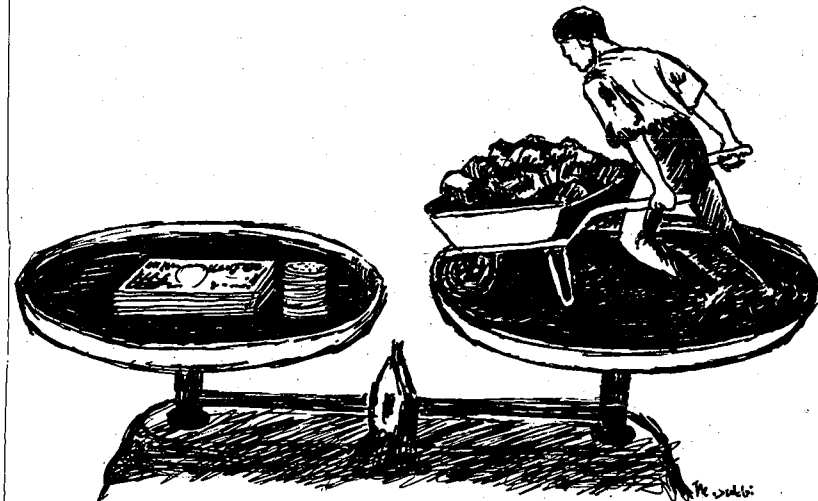
owo nana ni jamana dilali ye, ani jamana keme caman werew kandonni ye juru la, u te se ka juru minnu sara.

Dilali caman kunnayini folo

Dilali be dunni waajibiya, dilali ni dunni be na ni yoronogo ye. Dilali caman be dunni caman wajibiya, dilali caman ni dunni caman be yoronogo ke damatemewale ye.

O kama soro yiriwali, ni yoronogo kelesi ye yagon taalan ye. Dunni caman ni yagon-deme caman ye yagon taalan ye.

Nafolo yiriwali temesira : Soro (ni'o ye dilali ni dunni ye) yiriwali jamana kono, a be nafolo yiriwa. An ka nafolo soro siraw laje : sene, bololabaara, masinnabaara, makoyebaara, i be tonso soro cogo di ? I be nafolo do ta, an k'o wele A. I be dilalikefen san, ani dilalikeminen, i be dilalikela nana ta baara la. Ni fen saba : dilalikefen, dilalikeminen, ani dilalikela, an b'o wele soro fen

Soro Yiriwali

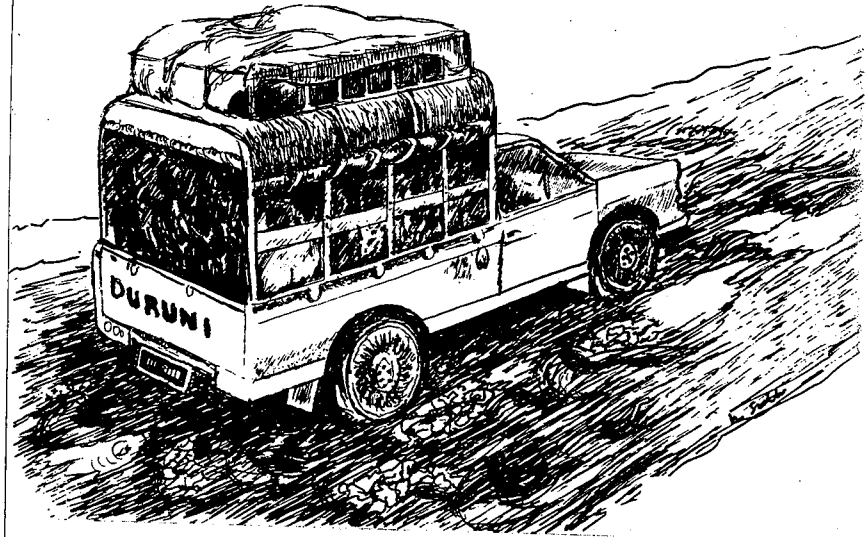
saba. Ni baara kera, i be dilalifen soro. I b'a lase makotigi ma, o b'a san. I b'i ka nafolo A soro, ani tano, an k'o wele T.

Misali sene sira fe : I be nafolo A ta, ka dugukolo ni sumansi san (dilalikefenw); ka daba, wali misidaba san (dilalike-minenw); ka cikela pana ta (i yere, wali mago were). A be ci ke. I be suman soro. I b'a feere magotigi ma. I b'i ka nafolo A soro, ani tano T.

Misali bololabaara sira fe : Numuke be nafolo A ta. A be dilalike fen san (nege). A be dilalike-minenw san (fan, negego-silan, nege minennan,...). A yere be baara ke. A be daba dilan. A b'a feere cikela ma. A b'a ka nafolo A soro ani tano T.

Nafolo ye mun ye ?

I be nafolo A ta, o koro ye k'i be wari ta. Wari ye nafolo taamashiye ye. Wari dun be mun jira ? Soro fen saba, ani baara, ani sannikela makoyeni, wari be ninnu de jira, olu de ye nafolo ye, anw bolo.

Soro Yiriwali

Misali : Nako b'i bolo. Jiridenw yena. Baara yuman kera. Sannikela ma soro, nafolo t'i bolo (soro fen saba ni baara te nafolo ye, a ma dafa).

Misali : I be daba dila. Cikela nana i ma. Nka soro fe saba dafalen t'i bolo, nafolo t'i bolo (baara yuman ni sannikelaw makoyeli te nafolo ye, a ma dafa).

Misali : Gese b'i bolo, gesedaminenw b'i bolo, gesedala b'i bolo, finisanna korotolen don. Nka gesedala man kene, a te se ka baara ke. Nafolo t'i bolo (soro fen saba ni sannikela magoyeni te nafolo ye, a ma dafa).

O kama, wari be nafolo yiriwali teme-sira dayele, sannikela makoyeli b'a datugu.

Nafolo yiriwali dugu kono : Dugudenw mago be kaba la. Dugukolo seneta be dugu lamini. Cikela nanaw be dugu kono. Cikeminenw b'u bolo. Sumansi b'u bolo. Nogo b'u bolo. Sanji ma dese. U ye cike. Kaba yena. Nafolo **A** ni tona **T** soro la.

Soro Yiriwali

Ni dugudenw b'a fe tona **T** ka bugun ka ke **T** fila ye (**2T**).

Fo kaba feereta ka caya, o bee ka san. Fo kaba caman ka soro. Fo nogo ka caya. Fo dugukolo seneta ka laboye. Fo cikelaw ka do fara baara kan. Fo wari min be bo o ka caya.

Nafolo ye fen saba ye : soro fen saba, baara ani sannikela magoyeni. Ni ye do fara o fen saba kan, nafolo be yiriwa.

An be mun kolosi : Jamana kono, soro fen saba ka ca, baara ka ca, sannikelaw ka dogon minnu be jamana dilalifen san.

O kama jamana dilalifen dunni caya jamana denw fe, o be jamana nafolo yiriwa. O koro ye ko jamanadenw se be jamana nafolo yiriwali la. Sannikela de be jamana dila, sannikela de be jamana ci, sabu soro fen saba ni baara ma dese jamana si la.

Musaka koyew

Nafolo ye fen saba ye : soro fen saba, baara, ani sannikelaw magoyeni. Dilalifen songo be nin fen saba jatemine, ani musaka

Soro Yiriwali

werew i n'a fo dilalifen ta sara bolifen tigiw fe, ani salen songow, ani dilalifen marali musakaw, o n'a yagannaw.

Ni musaka bee ka kan ka fara dilalifen songo kan, n'o te nafolo be bin.

Jago tono binni jamana fila ce.

Jamana fila be jago ke. Folo be koori feere filanan ma. Filanan be fini feere folo ma. Folo te musaka fara koori songo kan. filanan be san o san musaka kuraw fara fini songo kan. San o san jamana folo nafolo be bin ka t'a fe, jamana filanan nafolo be yiriwa ka t'a fe.

Tono : Ni nafolo yiriwa la, i be tono soro. Ka n'o kono ,yani baara ka damine, tono jate.

Misali sene sira fe : cikela do b'a fe ka dorome keme(d.100) tono soro don o don. Ni keme ka baara de be keme tono di, cikela be keme fila (d.200) soro don o don.

O be ben keme fila X tile keme saba ni bi woro ni duuru san kono(200 X 365), o be ben dorome wa keme wolonwula ni saba ma

Soro Yiriwali

(d.73.000) ni yoo kilogaramu ye dorome 11 ye, cikela ka kan ka kilogaramu joli feere ?

73.000 tila 11 oye kilogaramu 6.637.

Ni cikela be yoo kilogaramu 100 dun kalo o kalo, o be ben 100 X 12 o ye kilogaramu 1.200.

O la a ka kan ka $6.637 + 1.200$ o ye kg. 7.837 ye . Ni ye yoo kg tan mara, kelen be tiye. O kama cikela ka kan ka : $7.837 + 783$ o ye kg. 8.620 de soro a ka foro la , an k'o dafa kg.9.000 la .Ni taari kelen sene be yo kg 500 di, cikela ka kan ka taari joli sene ?

9.000 tila 500 o ye taari 18 ye.

Safe cikela ye dorome 36.500 bo , ka taari 18 baara, k'a ka d. 36.500 soro ani tono d. 36.500.

Misali be mun jira ? k'i be tono min fe, i b'o de jate , kasoro ka jate kotonmabo fo nafolo bo ta la, min be ke ka sorofen saba yini, ani ka musaka tow doni ta.

Soro Yiriwalli

Jate

An ye b'a la , ko soro koyew te taa jate ko. Jate ye mun ye ?

Danni don : 1,2,3,4,5,6,...., ani kafonni, ani dabbali, ani sigiyaromali, ani tilali. An be fu (0) fara da dafalenw kan .

Fen wolonwula be danni na (a ka ca o ye , an be dan 7 ma).

-A folo da dafalen sigi-sigilen be yagon ko : 1,2,3,4,5,6,7,... Ka bo da dafalen folo la (1), yesigi ni kosigi be da dafalen bee la .

Fen o fen sigi-sigilen don, tugu-tugulen don i b'o sangan da dafalenw ma .

- A filanan , kelen be fara da dafalen kan, k'a ke a kosigi ye. O ye jate sariya folo folo ye .

- A sabanan, da dafalen bee n'a da dafalennan don kelen, folo ; fila, filanan ; saba, sabanan ; ...

Soro Yiriwali

Da dafalennaw de be bo yoro ni taayoro jira .

-A naaninan, n'i be da dafalen do don, a kosigi kemenan, i b'o don.

Sini ko donni bi, jate de y'o sababu ye. ko don te taa jate ko.

Farafinna korolen, a be fo ko n'i ma biri fosi la (i ma ko korow kalan), i ma mori-kalan ke, i ma lakoli ke, i ka jamana wolonwula taama, i na ko don. N'i ma jamana si taama, i ka jate kalan, i na ko don.

- A duurunan, jate be faranfasiya nogyo i na fo ni :

sere folo : 1,3,5,7,...

Sere filanan : 2,4,6,8,...

Serew la 2 be fara da dafalen kan , k'a ke a kosigi ye. Sere filanan da dafalen bee be tila fila ye. An be sere filanan wele filabozon. N'i ye kelen fara filabozon kan, a be ke sere folo da dafalen do ye. I n'a fo ni fana :

Soro Yiriwali

Sere folo : 1,4,7,...

Sere filanan : 2,5,8,...

Sere sabanan : 3,6,9,...

Serew la 3 be fara da dafalen kan, k'a ke a kosigi ye. Sere sabanan da dafalen bee be tila saba ye. An be sere sabanan wele sababozonw. N'i ye kelen fara sababozon kan, a be ke sere folo da dafalen do ye. N'i ye fila fara sababozon kan, a be ke sere filanan da dafalen do ye .

- A wooronan jate cogoya do be ye, an b'o wele jirijate.

An ka da dafalen jekulu ni laje : 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64,...

N'i ye da dafalen do ta, k'a sigiyoroma fila a be k'a kosigi ye, i n'a fo :
• 8×2 o ye 16 ye.

N'i ye 32 ta , o ye $2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 2$, i be fila fo siye duuru sigiyoromali sen fe.

An b' o seban 32 o ye 2^5 , fila o fo duuru .

Soro Yiriwali

O la n'an ye 3^4 seben, an b'o wele saba o fo naani o ye $3 \times 3 \times 3 \times 3$ o ye 81 ye. 81 o ye 3^4

An ka 3 wele 81 gili, ka 4 wele 81 bulu, ka 81 wele jirijate.

An ye da dafalen jekulu min laje, a be se ka seben

$$1 = 2^0 \quad 2 = 2^1 \quad 4 = 2^2 \quad 8 = 2^3$$

$$16 = 2^4 \quad 32 = 2^5 \quad 64 = 2^6$$

An ka jirijate jekulu were laje, min gili ye 3 ye

$$1 = 3^0 \quad 3 = 3^1 \quad 9 = 3^2$$

Soro Yiriwali

$$27 = 3^3 \quad 81 = 3^4 \quad 243 = 3^5$$

An ka jirijate jekulu min gili ye 4 ye laje $4^0, 4^1, 4^2, 4^3, 4^4, 4^5, 4^6, \dots$

An ka jate la, o ye

1, 4, 16, 64, 256, 1024, 4096, ...

Jirijate da dafalen ka caya ka telin ko-

sobe, kasoro buluw ye :

0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, ... ye

- A wolonwulanan, dadafalen beε be se

ka tan jayoro ta, k'a bo 1 ani 0 la.

Ni an ye 2 ke tan ye :

danni 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, ...

filaketandani 1, 10, 11, 100, 101, 110,

111, 1000, ...

Ni an ye 3 ke 10 ye :

dani 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, ...

Sabaketandani 1, 2, 10, 11, 12, 20, 21,

22, 100, ...

Soro Yiriwali

Masin jatekelaw be jate ke ni filake-
tandani de ye.

Dani ka ca, jate cogo te ban, min b'i
nafa i b'o dege. Sabu doniya bee jubaju ye
jate ye, a ka kan, jamanadenw ka jate cogoya
bee don, n'an b'a fe ka jamana soro yiriwali
teliya.

Walelabenni

N'i b'a fe ka wale dow laben :

- A folo, i be wale ninnu faranfasiya, u
kana dorogo.

- A filanan i b'u tugu-tugu yagonna.

- A sabanan, i b'u sanga da dafalennanw
ma, ka folo yini, ani filanan, ani sabanan...
O ye ka sariya don walew ni yagonce.

Misali jago sirafe : Jago ke jekuluw
be faranfasiya : finfin feerelaw b'u dama,
jegefeerelaw b'u dama, finifeerelaw b'u
dama, banafurakelaw b'u dama, furafee-
relaw b'u dama. Si te si ka baara ke. Ka wari
yini, balo jago ka ma, k'o don fini la, o te
ke, banfula songo te se ka ka don koko la.

Soro Yiriwalli

Magotigiw jatemineni : Jagokela da b'a fe ka kaba jeninen feere. A be dorome 2 tona yini kaba den kelen kan. A be 100 tona yini tile kono.

100 tila 2 o ye 50 ye. A ka kan kaba 50 feere don o don. Mogo 50 de be kaba 50 san.

Jeli Bazumana b'a fo dongili la ; mun be duguba sigi diya ? Tan ma na funu i la, tan be ye i fe. O koro ye ko duguba kono, ni tan bana k'i ka kaba san, tan b'a san.

O tuma na, i be kaba 50 jira mogo 100 na, a bee ka se ka san. Mogo 100 folo min be kaba 50 ye, kaba songo te o bee kun. O kama, kaba jira mogo 150 la, 50 X 3, a bee ka se ka san (A kolosi an ma kaba feere songo fo).

Kaba 50 be jira mogo 50 X 3 la, jate sirafe, 50 ye sigiyoromata ye, 3 ye sigiyoromalan ye. Da surunya la 50 ye sigimata ye, 3 ye sigimalan ye. An bee 3 wele Bazumana ka sigimalan, sabu i be jagofan 10 jira mogo 10 X 3 o ye 30 ye.

Soro Yiriwali

Bazumana ka sigimalan be se ka ke 3 ye, wali 4 wali da dafalen da were.

Ni ye jagokela ye, dugu la, min jama ye 600 ye. Ni be fen kelen min jago, a hake kana teme 200 kan, ni Bazumana ka sigimalan ye 3 ye, a kana teme 100 kan, ni Bazumana ka sigimalan ye 6 ye. O la, i ka jagofen bee be san.

O dugu la ni Bazumana ka sigimalan ye 3 ye aw jagokela saba don de be se ka jagofen kelen feere. Ni a ye naani ye, wali duuru, bee ka fen bee te san. Jagokelaw ka Bazumana ka sigimalan don n'u b'a fe u ka jago ka yiriwa. Mogo bee te se ka fen be jago, Bazumana ka sigimalan b'o jira. Jagokela jekulu ka jagokelaw ka walew laben, ka jagokelaw kalan jago koyew la.

Jamana tile soro

Ni jamana san wari bee tilala jamana den bee ce, mogo kelen niyoro ko tifa 365, o ye jamana tile soro ye. Jagokela ka kan ka jamana tile soro don. Mali tile soro san 1988, o ye dorome 40 ye.

Soro Yiriwali

Ni jagofen soro ye 40 ye, a sanni ka teli. Ni 400 don, a sanni ka teli, ni 4.000 don, a be se ka ka tile 10 k'i bolo, ni 40.000 don, a be se ka tile 100 k'i bolo.

Jagokela ka kan ka Bazumana ka sigimalan ani jamana tile soro don, o be jago ngoya.

Waati jatemine

Bee be dunni ke. Nafa be dunni na, n'a kera a tuma na.

O kama baarakela ni jagokela ni bolifen bolila k'a don ko wale nafa b'a keli, a tuma na bolo. Jamana soro yiriwali dennen don walew keli la, u tuma na.

Misali : Jamana faba ye baarakedugu ye, a kerefe dugu ye siyordugu ye. Sogoma baarakela caman be bo siyordugu la k'u be taa faba-la. Ni bolifenw te taa n'u ma fa, i b'a soro sogoma bolifen bee be faba kono, baarakelaw b'u kono na siyordugu la.

Wulafe i b'a soro bolifen bee be siyoro-

Soro Yiriwali

dugu la, baarakelaw b'u kono na faba la.

Bolifen bolila k'a don ko ni jama cayara,
bolifen te fali kono, ni wati sera a be taa. A
be fa sira fe. O de be soro yiriwa.

Nafolo kolosili

Fen caman be nafolo kolosi tiyeni ma.

- A folo : Wale labenni be nafolo kolosi
tiyeni ma.

Misali : Bee ka yere sago ke ye tiyeni
ye.

- A filanan : Saniya be nafolo kolosi
tiyeni ma.

Misali : Soro yiriwali ni nogo kefeli ye
yagon taalan ye. Nogo dun ye bana ye.

- A sabanan : Dilalifen ladonni n'a mara
ko yuman be nafolo kolosi tiyeni ma.

Misali : Ni tulu te ke motere la, a te si
soro.

- A naaninan : Siraw dilali be nafolo
kolosi tiyeni ma.

Soro Yiriwalli

Misali : Bolifen te si soro sira tiyenen kan.

- A duurunan : Sariya matarafali be nafolo kolosi.

Misali : Sariya be ta yali de kama. Ni sariya sosora tiyeni be caya.

- A wooronan yagondeme be nafolo kolosi.

Misali : Demenbaliya be bana caya desebaato kunda.

- A wolonwulanan : Jatedonbaliya ye bone bee jubaju ye.

Misali : Folo mogow ko : doniya bee sigilen don jate kan. Ni doniya t'i la, i ka tiyeni ka ca.

Kunceli

Doniya de be soro yiriwa jamana kono. Doniya sigilen don jate kan. O kama jate kalan, i ka ko don.

A don ko nafolo ye fen saba ye : soro fen saba ani baara ani sannikelaw makoyali.

Soro Yiriwali

A don ko yagondeme ani nageleleli ani soro yiriwali ye yagon taalan ye.

Togo bee degeli o ni togoda degeli ye kelen ye. Togoda degeli o ni jate kalanni ye kelen ye. An Fa Hadama ye Togo bee dege. O kama an k'an jija jate kalanni na.

Aw ni ce aw ka hakilimajo la.

I

A

Bamanankan
Bambara

Faransekan
Français

Bamanankan
Bambara

Ayi

non

ban taama-
shiyen

B

Bamanankan Bambara	Faransekan Français	Bamanankan Bambara
baaliku	adulte	mogo min ka mogyo dafara wari camantigi wale nafama
baana baara baarantan	riche travail chômeur	mogo min ma baara soro ka ke min-ka bon
belebele	important, grand, gros	ko koro kalan fen min be taama teliya ofolan, jate be fo hake min, jiri fen do
birili bolifen	initiation véhicule	
bulu	exposant, feuille	

D

Bamanankan Bambara	Faransekan Français	Bamanankan Bambara
da	nombre cardinal	jatekelan
da dafalen	nombre entier	jatekelan min tilalente
da dafalennan	nombre ordinal	da dafalen min be da jogyoro jira da jekulu ce la
damine danaya	introduction confiance	kuma folow hakililatike jekulu la ka daw fo ka tugu-tugu yogon na
dani	compter	mogo min be baara keli kalar mogo min ma baalikuya
degeden	apprenti	Alah don jekulu baara min be fen di
denmisenni	enfant	baara be fen min di
diine dilali	religion production	
dilalifen	produit	

D (suite)

dilalikebali	non produc- teur	mogo min te se ka baara ke
dilalikefen	matière première	fen min be baara
dilalikelala	travailleur	baarakela, cikela
dilalikemini- nen	équipement	baara be ke ni fen minnu ye
dobali	soustraction	ka jate do bo jate do were la
dongili	chant, chanson	kuma fo cogo min kadi tulo la
danko	culture	jamanaden be e be min don
dunni	consomma- tion	dilalifen ke li ka mogo mako ya

Bamanankan Bambara	Faransekan Français	Bamanankan Bambara
faama faba	autorité capitale	fangatigi jamanatigi sigi dugu
fantan faranfasiya	pauvre analyse	wari tan ka ko kunkun n'a yenyen bo yogon na
filabozon	pair, multi- ple de deux	jate min be tila fila ye
filaketanye filaketandani	base 2 nombre en base 2	ka fila wele tan ka dani ke kasoro fila ye tan ye

G & H

Bamanankan Bambara	Faransekan Français	Bamanankan Bambara
Gili	racine	ofota, jate min be fo siye caman

H

Bamanankan Bambara	Faransekan Français	Bamanankan Bambara
Hadamaden	Homme	mogo
Hadamadenya	humanisme	mogoya
Hadamadenya	action	ka ben ni yogan
sabatili	sociale	demen sinsin
Hakililatike	confiance	danaya
Hakiliimajo	attention	k'i hakili sigi
Here	bonheur	ka kolosili ke fen min ka yin mogo ma

J

Bamanankan Bambara	Faransekan Français	Bamanankan Bambara
Jaabi	réponse	kunnayini komasegi
Jago	commerce	sannifeere
Jagofen	objet de commerce	fen min be san fen min be feere
Jagokela	marchandise commerçant	mogo min be jago ke
Jamana tile soro	pib per capita par jour	mogo kelen ka tilesoro, ni jamana soro tila la bee ce
Jate	calcul	wale minnu be ke ni da ye
Jateminz	observation	kolosili
Jakulu	collectivité, ensemble	fen caman minu be taa yogan fe
Jirijate	nombre exponentiel	ofa jate

K

Bamanankan Bambara	Faransekan Français	Bamanankan Bambara
Kafoli Kalanden	addition élève, étudiant	farankan mogo min be kalan na
Kele	combat, lutte	wale min be ko ke wali k'a dabila jakoya la
Kilogaramu Kolosi	kilogramme observer, remarquer	giriya sumalan ka bo fen kalama, k'a jateminε.
Kolosi Kosi Kuma	chapelet sauvegarde suivant parole, communication	wurudi kelan kisi jate min be ko mankan min ye taamashiyεn ye
Kunceli Kunnayini	conclusion problème	kuma laban hakilijagabo, kunnasiri, haminako

L & M

Bamanankan Bambara	Faransekan Français	Bamanankan Bambara
Lojurato	handicapé	mogo min fari ma dafa
M		
Maakoro	vieux, vieille	mogo min ka koro ni baliku ye
Mako Makoyali	besoin satisfaction des besoins	nege nege da li
Masin	machine	baarakeminεn min be baara teliya kosobe
Musaka	frais	kow laben wari min be fara songo kan

N

Bamanankan Bambara	Faransekan Français	Bamanankan Bambara
Nafolo	richesse	wari ye fen min taamashiyen ye
Nako	verger, jardin	jiridenta foro, nafen sene yoro
Nogo	ordure, engrais	yaman, sununkun
Nogoyalan	facilitateur	min be ko nogoya
Nogoyali	facilitation	ko keli diyalan

y

yesigi yagondeme	précédent solidarité	jate min be ye mogow ka ben : ni do desera, do were k'o ta
------------------	----------------------	--

O & J

Bamanankan Bambara	Faransekan Français	Bamanankan Bambara
Ofo	puissance	ka jate do sigiyroma a yere la siye caman
Ofolan Ofota	exposant racine	bulu gili
J		
owo	oui	sonni taama-shiyen

P

Palon-palon	balloter	ka taa ka segi fen fila ce
-------------	----------	----------------------------

S

Bamanankan Bambara	Faransekan Français	Bamanankan Bambara
Sababu Sababozon	cause multiple de 3	kun jate min be tila saba ye
Sabaketanye	base 3	ka saba wele tan
sabaketan- dani	nombre en base 3	ka dani ke kasoro saba ye tan ye
Saniya Sariya	proprété règle, loi	Nogo keleli mogow benna walekeballi ni waleketa minnu kan
Sere Sigiyogonya	suite, série cohabitation	da jekulu mogow minnu sigi yoro ye kelen ye
Sigimalan	multiplicateur coefficient	sigiyoromalan
Sigimata Sigiyoroma	multiplicande multiplication	sigiyoromata ka jate do fara a yere kan siyen caman

Sigiyoro- malan	multipli- cateur	jate be sigiyoro- roma hake min
Sigiyoro- mata	multipli- cande	jate min be si- giyorama
Silame diine	islam	Kira Muhamadu nana ni diine min ye
Siniko donni	prévision	ka fen min be ke sini don bi da
Songo Soro	prix gain, économie	baara be fen min d'i ma
Soro yiri- walli	développe- ment écono- mique	ka jamana nafolo n'a here caya

T

Bamanankan Bambara	Faransekan Français	Bamanankan Bambara
Taama	marche, circulation, déplacement	fen ka bo a jɔ yɔrɔ la
Taamashiyen Taari	signe, symbole hectare	ko jiralan kENE sumalan
Tatenyereye	personne privée de sa liberté : prisonnier, fou	mogo min be mogo were ka mara kono : kasolamogo, fato
Temesira Tilesoro	chemin, route gain journalier	taasira l be min soro don o don
Tono	bénéfice	wari min be soro jago la
Togo Togoda	nom nommer	wele cogo ka togo di fen ma

W & Y

Bamanankan Bambara	Faransekan Français	Bamanankan Bambara
Waajibi Wale Walelabenni	indispensable acte, action organisation	jaakoya i be min ke ka walew sigi-sigi yagon ko, folo ni filanan ka dan
Wari	argent, monnaie	nafolo taamashiyen
	Y	
Yoronogo	pollution	fen jugu caya yorow la

A**Français**
Faransekan**Bambara**
Bamanankan

Addition
Acte, action
Action sociale
Analyse
Apprenti
Argent
Attention
Autorité

kafoli
wale
hadamadenya sabatili
faranfasiya
degeden
wari
hakili majo
faama

B

Balloter
Base 2
Base 3
Bénéfice
Besoin

palon-palon
filake tan ye
sabake tan ye
tono
mako

C

Français
Faransekan
Bambara
Bamanankan

Calcul	jate
Capitale	faba
Cause	sababu
Chapelet	kolosi
Chanson, chant	dongili
Chemin	sira, temesira
Chômeur	baarantan
Cinq francs	ɗorɔmɛ
Coefficient	sigimalan
Cohabitation	sigiyogon ya
Collectivité	jekulu
Combat	kele
Compter	dani
Compter en base 2	filakɛtandani
Compter en base 3	sabakɛtandani
Commerçant	jagokɛla
Commerce	jago
Communication	kuma
Conclusion	kuncɛli
Confiance	danaya, hakililatike
Culture	ɗonko

D, E, F

Français
Faransekan
Bambara
Bamanankan

Développement économique	soro yiriwali
Déplacement	taama
Dettes	juru

E

Economie	soro
Élève	kalanden
Enfant	demisenni
Engrais	nogo
Ensemble	jekulu
Équipement	dilalikɛminɛn
Étudiant	kalanden

F

Facilitateur	nogoyalan
Facilitation	nogoyali
Fou	fato, tatenyere ye
Frais	musaka

G, H, I

Français
Faransekan

Gain
Gain journalier
Gros

Bambara
Bamanankan

soro
tilesoro
belebele

H

Handicapé
Hectare
Homme

lojurato
taari
mogo, hadamaden

I

Important
Indispensable
Initiation
Introduction
Islam

belebele
waajibi
birili
damine
silame diine

J, K, L

F. ançais
Faransekan

Jardin

Bambara
Bamanankan

nako

K

Kilogramme

kilogaramu

L

Loi
Lutte

sariya
kele

M, N

<i>Français</i> Faransekan	<i>Bambara</i> Bamanankan
Machine	masin
Marchandise	jagofen
Marche	taama
Matière première	dilalikɛfen
Monnaie	wari
Multiple de 2	filabozon
Multiple de 3	sababozon
Multiplicande	sigiyoromata, sigimata
Multiplicateur	sigiyoromalan, sigimalan
Multiplication	sigiyoroma
N	
Nom	togo
Nombre cardinal	da
Nombre entier	da dafalen
Nombre exponentiel	jirijate, ofojate
Nombre ordinal	da dafalennan
Nommer	togoda
Non producteur	dilalikɛbali

O, P

<i>Français</i> Faransekan	<i>Bambara</i> Bamanankan
Objet de commerce	jagofen
Observation	kolosili
Observer	kolosi
Ordure	ngo, yaman, sununkun
Organisation	walelabenni
Oui	owo
P	
Pair	filabozon
Parole	kuma
Pauvre	fantan
Personne privée de liberté	tatenyerɛye, kasola- mogo, fato
pib parcapita par jour	jamana tilesoro
Pollution	yoronogo
Précédent	yɛsigi
Prévision	siniko donni
Prisonnier	kasoladen, tatenyerɛye
Prix	songo

P, R

Problème	kunnayini, kunnasiri, hakilijagabo, haminako
Producteur	dilalike la
Production	dilali
Propriété	saniya

R

Racine	Gili
Règle	sariya
Religion	diine
Remarquer	kɔɔsi
Réponse	jaabi
Riche	baana
Richesse	nafolo

S, T, V

<i>Français</i>	<i>Bambara</i>
Faransekan	Bamanankan

Satisfaction des besoins	makoyali
Sauvegarde	kɔɔsi, kisi
Série	sere
Solidarité	yɔgɔndeme
Soustraction	dɔɔli
Suite	sere
Suivant	kɔsigi

T

Travail	baara
Travailleur	baarakela

V

Véhicule	bolifen
Verger	nako
Vieille personne	maakɔɔ
Vieux	maakɔɔ

Composition = Unité de Composition «Jamana»
BAMAKO.

Achevé d'imprimer en Novembre 1988 sur les Pres-
ses de l'Imprimerie Kibaru, Bamako.

Imprimé au Mali.